

بررسی میزان سرمایه اجتماعی در روستاهای مرزی منطقه سیستان

غریب فاضل نیا استادیار گروه جغرافیای دانشگاه زابل
کیومرث دهقانی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

چکیده

سرمایه اجتماعی یکی از انواع مهم سرمایه در دهه های اخیر شناخته شده است. وجود این سرمایه به دنبال خود سرمایه های مادی، مالی و در نهایت توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی به دنبال خواهد داشت. سرمایه اجتماعی با توجه به اینکه موضوعی جدید می باشد ولی توجه بسیاری از صاحب نظران و علمای علوم اجتماعی، توسعه و توسعه روستایی را در دهه های اخیر به خود معطوف داشته است. علمای علوم اجتماعی و توسعه به خصوص توسعه روستایی در فرایند توسعه جوامع نقش بسیار بالایی را برای سرمایه اجتماعی قائل می باشند چرا که وجود مولفه های سرمایه اجتماعی در جامعه ای از قبیل مشارکت، آگاهی، انسجام، اعتماد، شبکه اجتماعی، نه تنها اینکه توسعه را دنبال دارد بلکه وجود این مولفه ها خود عین توسعه است لذا پرداختن به این موضوع از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است. مقاله حاضر در پی بررسی میزان سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی سیستان می باشد، و ضمن توضیح اجمالی سرمایه اجتماعی و سیر تکاملی و مفهوم آن از نظر اندیشمندان و همچنین به رابطه آن با اعتماد، مشارکت و همکاری و روابط که از مؤلفه های مهم سرمایه اجتماعی هستند در مناطق روستایی سیستان پرداخته می شود. گردآوری مطالب در این تحقیق مبتنی بر روش میدانی و پرسشنامه ای و اسنادی - کتابخانه ای بوده و داده های آن با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شده است. نتایج نشان می دهد بین سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی سیستان

رابطه معناداری در ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی (اعتماد، همکاری، و...) وجود دارد.
واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، مشارکت، آگاهی، اعتماد، مناطق روستایی، سسیستان

مقدمه

مفهوم سرمایه اجتماعی (SOCIAL CAPITAL) در سال‌های اخیر در حوزه‌های گوناگون علوم اجتماعی، اقتصاد و اخیراً در علوم سیاسی مطرح شده است. سرمایه اجتماعی عبارت است از ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی‌ای که می‌توانند حس همکاری و اطمینان را در میان افراد یک جامعه پدید آورند. در این میان نباید از نقش نهادهای مدنی و دموکراتیک و نیز نقش دولت در توجه گشودن چنین فضاهایی غافل شد. به هر روی، امروز بر جامعه‌شناسان ثابت شده که یکی از ابعاد مهم هر توسعه‌ای به سرمایه‌های اجتماعی است. از این‌رو سرمایه اجتماعی، یکی از مهمترین شاخصه‌های رشد و توسعه هر جامعه‌ای به شمار می‌آید.

انسان به طور ذاتی در تعامل با دیگران نیازهای خود را برطرف ساخته و گذران امور می‌کند. اثرات این کنش‌های متقابل در نقش آنها تا حدی است که حذف آن، زندگی را غیر ممکن می‌سازد. اما در این میان دانشمندان علوم اجتماعی با نگرشی کنجکاوانه در جوامع به شناسایی این کنش‌ها پرداخته و به مجموع عواملی پی برده‌اند که آن را سرمایه اجتماعی نامیده‌اند. مفهوم سرمایه اجتماعی در برگیرنده مفاهیمی همچون اعتماد، همکاری و همیاری میان اعضای یک گروه یا یک جامعه است که نظام هدفمندی را شکل می‌دهند و آنها را در جهت دستیابی به هدف‌های ارزشمند هدایت می‌کند.

از این‌رو شناخت عوامل موثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی می‌تواند در گسترش ابعاد سرمایه اجتماعی کمک کرده و موجب افزایش عملکرد اجتماعی و اقتصادی افراد در جوامع شود. مفهوم سرمایه اجتماعی که صبغه جامعه‌شناسانه دارد، بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه‌انسانی و فیزیکی و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود. مدیران و کسانی که بتوانند در سازمان، سرمایه اجتماعی ایجاد کنند، راه کامیابی شغلی و سازمانی خود را هموار می‌سازند. امروزه سرمایه اجتماعی نقشی بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در جوامع ایفا می‌کند و شبکه‌های روابط جمعی و گروهی انسجام بخش میان انسان‌ها و سازمان‌هاست. از این‌رو در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌شود. در دیدگاه‌های سنتی مدیریت توسعه، سرمایه‌های اقتصادی، فیزیکی و نیروی انسانی مهمترین نقش را ایفا می‌کردند اما در عصر حاضر برای توسعه بیشتر از آنچه به سرمایه اقتصادی، فیزیکی